

**Kuratorium Oświaty
Biała Podlaska**

BIULETYN

INFORMACYJNY

NR 9 / 96

**EDUKACJA EUROPEJSKA
W SZKOLE**

Biała Podlaska, 5 listopada 1996 r.

SZANOWNI PAŃSTWO

DYREKTORZY SZKÓŁ PODSTAWOWYCH I PONADPODSTAWOWYCH

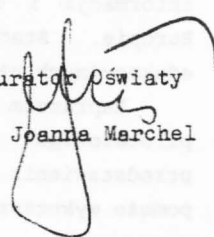
Najbliższe lata przyniosą integrację Polski z Unią Europejską. Konieczność przemian politycznych i ekonomicznych musi wspierać działalność informacyjna i oświatowa. Stąd też problematyka edukacji europejskiej powinna znaleźć się w centrum uwagi szkół wszystkich szczebli.

Obecnie niewiele miejsca w programach nauczania poświęca się edukacji europejskiej. Ponieważ nie występuje samodzielny przedmiot o tej nazwie treści europejskie znajdują się w programach różnych przedmiotów. Trzeba zastanowić się nad inną formą edukacji europejskiej.

Pewne rozwiązania w/w problematyki w szkole znajdują Państwo w Pakiecie Pilotażowym z zakresu Edukacji Europejskiej. Ale również liczymy na własne propozycje. Wskazane jest, by samemu starać się ułożyć wspólny dla całej szkoły program obejmujący różne formy aktywności. W tym celu należy powołać koordynatora programu edukacji europejskiej, który przy udziale dyrektora i nauczycieli będzie realizował taki zakres programu europejskiego w szkole na jaki będzie zapotrzebowanie, by sprostać możliwościom i potrzebom szkoły. Celem Państwa działania będzie również skupienie wokół programu zainteresowanych uczniów, nauczycieli, a także rodziców i innych społecznych sympatyków szkoły.

Liczę na aktywną współpracę i inicjatywę Państwa w promowaniu edukacji europejskiej.

Myszę, że w realizacji programu pomocny będzie kierowany do Państwa Biuletyn Informacyjny.

Kurator Oświaty

dr Joanna Marchel

RZECZPOSPOLITA POLSKA

MINISTER
EDUKACJI NARODOWEJ

Do Dyrektorów i Nauczycieli
Szkół Podstawowych
i Ponadpodstawowych

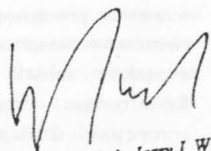
Zwracam się do wszystkich szkół z propozycją udziału w realizacji pilotażowego pakietu edukacji europejskiej. Pakiet ten opisany jest w załączonym aneksie, a zestaw przykładowych materiałów edukacyjnych dostępny jest w kuratoriach i wojewódzkich ośrodkach metodycznych. Jest to zapowiedź obszerniejszego programu edukacji europejskiej do realizacji w szkołach podstawowych i ponadpodstawowych w najbliższych latach. Proszę o rozważenie możliwości realizacji pakietu pilotażowego w całości lub w części w nowym roku szkolnym 1996/97. Dyrektorów szkół proszę o okazanie pomocy nauczycielom zainteresowanym edukacją europejską. Zwróciłem się też do kuratorów o stworzenie jak najlepszych warunków dla tych przedsięwzięć.

Polska stoi wobec wielkiego wyzwania. Nasza droga do Unii Europejskiej to nie tylko działania w sferze gospodarczej, politycznej i prawnej, ale także pogłębienie wiedzy i zrozumienia dla dokonujących się przemian. Występuje zatem pilna potrzeba, aby społeczeństwo nasze, a zwłaszcza młode pokolenie, miało dostęp do informacji i doświadczeń współistnienia i współpracy ludzi w Europie. Stąd też istotne jest podejmowanie inicjatyw edukacyjnych na tym polu.

Zapraszam wszystkie szkoły do udziału w realizacji pilotażowego pakietu, do oceny jego przydatności i do przedstawienia własnych inicjatyw i postulatów. Załączona ankieta pomoże wykorzystać wszystkie doświadczenia.

Powołałem Radę ds. Edukacji Europejskiej jako organ doradczy Ministra Edukacji Narodowej. Zwracając się do Państwa z inicjatywy Rady, pragnę zachęcić do tworzenia w szkołach klubów europejskich lub innych gremiów skupiających zainteresowanych uczniów, nauczycieli a także rodziców i społecznych współpracowników szkoły.

Życzę sukcesów we wprowadzaniu programu edukacji europejskiej i oczekuję na informacje i propozycje.

Prof. dr hab. Jerzy J. Wiatr

Warszawa, 12 sierpnia 1996 r.

OPIS ZAWARTOŚCI PAKIETU PILOTAŻOWEGO Z ZAKRESU EDUKACJI EUROPEJSKIEJ

Wykład „Kultura europejska” - poseł Andrzej Wielowieyski

W wykładzie zostały ukazane podwaliny kultury europejskiej. Podkreślono rolę greckiej i rzymskiej cywilizacji oraz dorobku chrześcijaństwa dla obecnej, podlegającej stałej transformacji kultury europejskiej. Ukazano jej charakterystyczne elementy, wyróżniające ją z innych kręgów kulturowych.

Lekcja „Europejskie szlaki kulturowe” - Mirosław Sielatycki

Lekcja prezentuje wielowiekową obecność kultury polskiej w kulturze europejskiej oraz wzajemne powiązania. Zachęca do odnajdywania w naszym otoczeniu i studiowania elementów świadczących o tych powiązaniach. W lekcji przytoczono przykłady takich związków: zabytki Szlaku Cysterskiego oraz zabytki Światowej Listy Dziedzictwa Kulturowego i Przyrodniczego. Podkreślono znaczenie twórców z innych krajów europejskich działających na terenie Rzeczypospolitej.

Lekcja „Polska w Europie - tropami śladów historii” - Jacek Kowalski

Lekcja ukazuje obecność Polski w historii Europy. W jej trakcie młodzież, stosując metodę projektu stara się odnaleźć i udokumentować ślady owej obecności w swoim środowisku lokalnym - małej ojczyźnie. Próbuje także określać i analizować relacje pomiędzy faktami z historii społeczności lokalnej a historią regionu, państwa, Europy, świata.

Aktywności europejskie - konkursy europejskie w szkole -

Ryszard Gwóźdź, Danuta Szymańska,
Halina Wesołowska, Krystyna Zaufal

Materiał prezentuje w jaki sposób na terenie szkoły zorganizować konkurs dotyczący tematyki europejskiej oraz jaka może być rola tego typu przedsięwzięć w popularyzowaniu problematyki europejskiej. Całość poparta jest konkretnymi przykładami i odniesieniami do praktyki szkolnej.

Projekt jako metoda w edukacji europejskiej - Jacek Królikowski

Opis metody projektów od wielu lat stosowanej przez nauczycieli różnych przedmiotów a ostatnio propagowanej jako jedna z metod aktywizujących, coraz bardziej popularnej w praktyce szkolnej. Omówiono typy projektów, sposoby ich organizacji, przykłady instrukcji projektowych. Opisana metoda została wykorzystana w lekcji „Polska w Europie - tropami śladów historii”.

Pozostałe materiały pakietu:

1. Informacja o programie SIERRA-PEIE.
2. Informacja o działaniach CODN w obszarze edukacji europejskiej.
3. Lista adresowa instytucji promujących tematykę europejską.

Jak Państwo z pewnością zauważyli przedstawiono w pakiecie różnorodne materiały. Część z nich skierowana jest przede wszystkim do nauczyciela (np. opis metody projektu, komentarze metodyczne do lekcji). Pozostałe zaś także do młodzieży. Lekcje napisane są tak, by uczeń mógł wykonywać ją krok po kroku samodzielnie, pozostając w konsultacji z nauczycielem. Komentarze metodyczne opisują rolę nauczyciela oraz jak w oparciu o scenariusz lekcji można zorganizować pracę. Zachęcamy do adaptowania lekcji do potrzeb i możliwości konkretnych grup uczniów. Posługując się opisem metody projektów oraz podanym przykładem lekcji, mogą Państwo ułożyć całkowicie nowy scenariusz.

Interesujący jest też przykład tzw. aktywności europejskiej - konkursów. Jest to znana forma organizowana przez wiele szkół i instytucji w Polsce. Sądzymy jednak, że zamieszczony w pakiecie materiał będzie interesującą pomocą w realizacji tego typu przedsięwzięć na terenie Państwa szkoły. Konkurs może np. stanowić podsumowanie projektów realizowanych przez grupy uczniów. Może też zostać wykorzystany jako forma podsumowania całego bloku lekcji na dany temat. Może też w końcu na stałe wpisać się w tradycję szkoły, aktywnie prowadzącej edukację europejską.

Nakłaniamy Państwa do wykorzystania materiałów informacyjnych zamieszczonych na końcu pakietu. Oprócz informacji o programie Sierra - Peie, zamieszczono tam także listę adresową instytucji i organizacji promujących edukację europejską. Znajdują się na niej instytucje, które od wielu lat swoją działalnością dokumentują obecność Polski w Europie. Ośrodki te stanowią bardzo cenne źródła informacji europejskiej. Zachęcamy bardzo, by się z nimi kontaktować.

ANKIETA

DZIAŁANIA SZKOŁY NA RZECZ EDUKACJI EUROPEJSKIEJ

Po wypełnieniu proszę przesać na adres: Centralny Ośrodek Doskonalenia Nauczycieli
Al. Ujazdowskie 28, 00-478 Warszawa

Nazwa szkoły:

Adres:

Nazwisko, imię i stanowisko osoby wypełniającej ankietę:

I. Czy w szkole działa: Klub Europejski, stowarzyszenie, koło zainteresowań lub inna grupa zajmująca się problematyką europejską? (Proszę postawić znak w odpowiednim miejscu)

Nie Jeśli tak, to jaka:

II. Czy szkoła podejmowała dotychczas działania z zakresu edukacji europejskiej? (proszę postawić znak)

Nie Jeśli tak, to jakiego typu:

lekcje wykłady konferencje, seminaria, warsztaty

konkursy współpraca międzyszkolna wymiana młodzieży

projekty, przedsięwzięcia edukacyjne

inne jakieg:

Które z dotychczasowych aktywności szkoły uznałby Pan/Pani za najważniejsze? Proszę wymienić trzy podając rodzaj (np. konkurs) i temat.

1.

2.

3.

III. Czy szkoła planuje działania z zakresu edukacji europejskiej w roku 1996/1997?
(proszę postawić znak w odpowiednim miejscu)

Nie Jeśli tak, to jakiego typu:

lekcje wykłady konferencje, seminaria, warsztaty

konkursy współpraca międzyszkolna wymiana młodzieży

projekty, przedsięwzięcia edukacyjne

inne jakieg:

IV. Ocena pakietu pilotażowego

Czy Pan/Pani wykorzystał(a) element pakietu ? Jeśli tak, proszę postawić ocenę (skala 1-6)

	Treść	Przydatność metodyczna	Przydatność w praktyce Pana/Pani szkoły
wykład „Kultura europejska”	☐	☐	☐
lekcja ”Europejskie Szlaki Kulturowe”	☐	☐	☐
lekcja ”Polska w Europie-tropami śladów historii”	☐	☐	☐
aktywności europejskie - - konkursy	☐	☐	☐

V. Skąd uczniowie w Pani/Pana szkole czerpią informacje dotyczące problematyki europejskiej ?(proszę zaznaczyć).

- szkoła i jej aktywności urząd gminy, miasta biblioteka
 prasa radio T V kontakty osobiste
 sieć komputerowa np. INTERNET instytucje, organizacje, stowarzyszenia itp.
 Jeśli tak, to jakie? (jeśli to możliwe proszę podać nazwę i adres w pkt. VII)
 inne, jakie?

VI. Skąd Pani/Pan uzyskuje pomoc w prowadzeniu zajęć, aktywności z zakresu edukacji europejskiej ? (proszę zaznaczyć)

	Materiały edukacyjne	Doradztwo	Środki finansowe
własne środowisko szkolne	☐	☐	☐
wojewódzkie instytucje oświatowe (kuratoria, WOM, Biblioteki Pedagogiczne)	☐	☐	☐
władze lokalne (samorząd)	☐	☐	☐
szkoły wyższe	☐	☐	☐
centralne instytucje oświatowe (MEN, CODN)	☐	☐	☐
inne instytucje krajowe (np. fundacje, stowarzyszenia, organizacje)	☐	☐	☐
Unia Europejska (Przedstawicielstwo Komisji Europejskiej, Biuro Pełnomocnika Rządu d/s Integracji Europejskiej, PHARE)	☐	☐	☐
Rada Europy	☐	☐	☐
inne instytucje zagraniczne (np. fundacje, stowarzyszenia, organizacje)	☐	☐	☐
Prowadzę zajęcia, ale znikąd nie otrzymuję pomocy	☐	Nie prowadzę zajęć	☐

VII. Propozycje, postulaty (prosimy o załączenie i podpisanie osobnej kartki)

Dziękujemy za współpracę

Europa w szkole. Konkurs „Kultura Europy XXI wieku” 1996/97

Konkurs odbywa się pod patronatem Rady Europy, Wspólnoty Europejskiej i Europejskiej Fundacji Kultury; organizatorem jest Ministerstwo Edukacji Narodowej i Centrum Europejskie Uniwersytetu Warszawskiego.

Celem konkursu jest krzewienie idei zjednoczonej Europy, włączenie dzieci i młodzieży w kształtowanie ogólnoeuropejskich wartości, wykorzystanie kultury jako uniwersalnego środowiska porozumienia.

Uczestnikami konkursu mogą być uczniowie wszystkich typów szkół w wieku 4/5–21 lat, którzy wykonują prace indywidualnie lub grupowo (do 2 osób).

Warunkiem uczestnictwa w konkursie jest wykonanie pracy

- plastycznej, w różnorodnych technikach i rozmiarach,
 - pisemnej, w dowolnym rodzaju i gatunku literackim, publicystycznym,
 - fotograficznej, filmowej, komputerowej
- na następujące tematy dla poszczególnych grup wiekowych:

Grupa wiekowa 4/5–9 lat

1. Europejska kraina baśni XXI wieku.
2. Którą tradycję twojego domu rodzinnego chciałbyś (chciałabyś) przenieść do europejskiego zwyczaju w XXI w.
3. Mieszkanie (dom, osiedle, miasto) lub życie mojej rodziny w XXI wieku.
4. Europejskie przyjaźnie.
5. Szkoły klub ochrony zabytków kultury europejskiej (opis działalności lub projekt plakatu, znaku).
6. Kultura Europy w grafice komputerowej, obiektywie aparatu fotograficznego lub filmowego.

Grupa wiekowa 10–13 lat

1. Przyszła Europa kraja twoich marzeń.
2. Krajobraz europejski w XXI wieku.
3. Twój pomysł na działalność Europejskiego Klubu Szkolnego.
4. Plakat, znak exlibris Klubu Europejskiego lub okładka europejskiego czasopisma dla dzieci (młodzieży).
5. Obyczaje i tradycje, które wytrzymują próbę czasu.
6. Kultura Europy w grafice komputerowej, obiektywie aparatu fotograficznego lub filmowego.

Grupa wiekowa 14–16 lat

1. Europejskie Centrum Kultury (opis, exlibris, plakat, znak).
2. Wspólna kultura i obyczaje w zjednoczonej Europie.
3. Edukacja europejska w szkole – dziś i w XXI wieku.
4. Zarekomenduj konkurs „Europa w szkole”.
5. Plakat reklamowy, znak exlibris książki pt. „Zyjemy w Europie” lub „Kultura europejska”.

6. Kultura Europy w grafice komputerowej, obiektywie aparatu fotograficznego lub filmowego.

Grupa wiekowa 17–21 lat

1. Czy jest możliwa i potrzebna jedność kulturowa w Europie XXI wieku.
2. Rola kultury w integracji Europy dziś i jutro.
3. Europejska wspólnota kulturowa (opis, plakat, znak).
4. „Rodzinna Europa” (Cz. Miłosz) – zinterpretuj ten tytuł w kontekście problemów kultury naszego kontynentu.

5. Obyczaje i tradycje, które wytrzymują próbę czasu.

6. Kultura Europy w grafice komputerowej, obiektywie aparatu fotograficznego lub filmowego.

Każda praca powinna być opatrzona kartą informacyjną zawierającą następujące dane: imię i nazwisko, wiek autora (autorów), adres szkoły z kodem i telefonem, imię i nazwisko nauczyciela (osoby innej) pod kierunkiem którego praca została wykonana lub informacja, że została wykonana samodzielnie, województwo, znajomość języków obcych ucznia i nauczyciela – podać jakie.

Komisje poszczególnych etapów dokonują oceny zgłoszonych prac i przekazują zestaw najlepszych do organizatora etapu wyższego.

Prace nadsyłane na wyższy etap poza oceną komisji etapu niższego nie będą przyjmowane i oceniane.

Terminy

Etap pierwszy – w szkole – należy zakończyć i przesłać wybrane prace w terminie do 1 lutego do wojewódzkiej placówki koordynującej konkursy plastyczne - WOM ul. Ks. Kard. St. Wyszyńskiego 55

Nagrody

Prace będą oceniane i nagradzane z zachowaniem podziału na grupy wiekowe, dziedziny i tematy.

Warunkiem udziału laureata w zgrupowaniu europejskim jest znajomość jednego z trzech języków: angielskiego, francuskiego, niemieckiego.

Uwagi końcowe

Prace przekazane do etapu trzeciego ogólnopolskiego nie będą zwracane.

Organizatorzy wszystkich etapów zobowiązani są (łącznie z pracami) przekazać do etapu wyższego informacje (patrz załącznik luzem)

Prace komputerowe powinny być wykonane co najmniej na komputerze PC 386, na 1 dyskiecie, z pisemną instrukcją obsługi i działaniem programu oraz jego wersją źródłową; przy pracach opisowych należy dołączyć wydruk; nie będą oceniane prace odtworzone.

Opiekę merytoryczną nad przebiegiem konkursu sprawuje Komitet Narodowy Konkursu, któremu przewodniczy Minister Edukacji Narodowej.

Etap	Grupa wiekowa 4-9 lat			Grupa wiekowa 10-13 lat			Grupa wiekowa 14-16 lat			Grupa wiekowa 17-21 lat			Ogółem
	plastyczne	pisemne	inne	plastyczne	pisemne	inne	plastyczne	pisemne	inne	plastyczne	pisemne	inne	
(wpisać właściwy szkolny, wojewódzki) w													
Liczba prac zgłoszonych do etapu													
Liczba prac przekazanych do etapu													
Liczba przyznanych nagród i wyróżnień w etapie													

Krótki opis zakończenia konkursu na danym etapie, koszty, uwagi, wnioski, ciekawe inicjatywy szkół i placówek

Możliwości prowadzenia edukacji europejskiej w szkole.

W chwili obecnej niewiele miejsca w programach nauczania poświęca się edukacji europejskiej. Nie istnieje osobny przedmiot o tej nazwie. Treści europejskie znajdują się w programach różnych przedmiotów np: historii, języka polskiego, geografii, wiedzy o społeczeństwie, języków obcych. Warto jednak zastanowić się nad bardziej zwartą formą edukacji europejskiej. Czego dotyczy edukacja europejska, dlaczego istotne jest, by znalazła miejsce w polskich szkołach? Zastanówmy się, co możemy osiągnąć dzięki wprowadzeniu do szkół, szerzej niż dotychczas, edukacji o Europie i o tym jak być obywatelem Europy. Proponujemy, by zapoznali się Państwo z proponowaną przez nas wstępną listą tematów:

1. Poszerzenie wiedzy na temat państw naszego kontynentu.
2. Zdobyć wiedzy na temat tego, jak funkcjonują instytucje i organizacje europejskie oraz jakie to ma znaczenie dla współczesnego świata w tym także dla Polski.
3. Zrozumienie procesów gospodarczych, społecznych, politycznych, kulturowych itp. zachodzących we współczesnym świecie oraz ich konsekwencji dla społeczności lokalnych państw, Europy i świata.
4. Zrozumienie bogactwa i różnorodności dziedzictwa kulturowego Europy.
5. Zrozumienie powiązań pomiędzy Polską, a państwami europejskimi oraz roli jaką Polska może odegrać w procesach zachodzących na naszym kontynencie.
6. Zdobyć umiejętności sprawnego komunikowania się z wykorzystaniem nowoczesnej technologii, jakie stwarzają nowoczesne technologie.
7. Rozwijanie umiejętności komunikacji społecznej jako ważnego narzędzia porozumiewania się.
8. Ćwiczenie umiejętności władania językami obcymi.
9. Rozwijanie umiejętności obywatelskich poprzez doświadczanie realnych sytuacji, a przez to przygotowywanie do życia aktywnym obywatelem państwa i Europy.
10. Rozwijanie poczucia akceptacji i tolerancji dla różnorodności prezentowanej przez narody i grupy etniczne Europy.
11. Rozwijanie poszanowania dla dziedzictwa kulturowego Europy.
12. Rozwijanie poszanowania dla wartości demokratycznych stanowiących podstawę funkcjonowania ustroju nowoczesnej Europy i bezpieczeństwa światowego.

Czy potrzeba szerzej niż dotychczas prowadzonej edukacji europejskiej oznacza, że powinno się znaleźć miejsce na osobny przedmiot o takiej nazwie? Jest to oczywiście jedno z wyjść, pociągające jednak za sobą dodatkową aktywność uczniów i nauczycieli.

Innym rozwiązaniem, które można zaproponować jest opracowanie międzyprzemiotowej ścieżki edukacji europejskiej. Zapowiadany pakiet edukacyjny tworzony w ramach programu Phare Sierra - Peie, będzie prezentował takie możliwości. Ale już teraz, nie czekając na formalne dokumenty, możemy przedsięwziąć pewne działania. Edukację europejską można poprowadzić na lekcjach różnych przedmiotów, starając się ułożyć wspólny dla całej szkoły program obejmujący min.: zajęcia lekcyjne, projekty, wymianę międzynarodową młodzieży, aktywności pozalekcyjne, działalność Klubu Europejskiego. Wskazane jest, by w szkole był koordynator lub zespół koordynatorów programu edukacji europejskiej. Dzięki temu wypracowane przez szkołę rozwiązania utrzymają swoją spójność i dynamikę. Zakres programu europejskiego w szkole, przy przyjęciu powyższego rozwiązania organizacyjnego powinien zostać określony przez dyrektora i nauczycieli oraz bazować na możliwościach i potrzebach szkoły.

Kolejnym rozwiązaniem jest utworzenie przez młodzież, samodzielnie lub przy pomocy nauczyciela, Klubu Europejskiego skupiającego uczniów zainteresowanych tą tematyką. Wariant ten został wybrany przez wiele szkół w Polsce i zaowocował bardzo cennymi inicjatywami. Zachęcamy do tego typu działań tam gdzie formuła ta, zdaniem Państwa, jest najlepszym rozwiązaniem.

Wstęp

Strategicznym celem Polski jest przystąpienie do Unii Europejskiej. Nie jest to jednakże cel sam w sobie. Dla Polski przystąpienie do Unii oznacza utrwalenie przemian demokratycznych, dokonanie transformacji systemowej i przyspieszenie rozwoju gospodarczego. Stabilizacja procesu przemian, umocnienie demokracji i gospodarki rynkowej w Europie Środkowej leży w interesie nie tylko państw tego regionu, lecz również w interesie Unii i jej krajów członkowskich. Przyczyni się to do stabilizacji politycznej i wzmocnienia konkurencyjności tego obszaru w gospodarce światowej.

Charakterystyczną cechą polskiego dążenia do integracji jest chęć aktywnego uczestniczenia we wszystkich jej formach, na zasadach pełnej równoprawności i aktywności. Taka postawa społeczeństwa wymaga jednak, w konsekwencji, upowszechnienia wiedzy na temat istoty procesu integracji i jej konsekwencji.

Tymczasem badania opinii publicznej wykazują, że wprawdzie zdecydowana większość Polaków (od 68% do 70% na przestrzeni ostatnich lat, według badań CBOS)¹ opowiada się za członkostwem Polski w Unii, deklarując oddanie głosu "za" podczas przyszłego referendum w sprawie przystąpienia Polski do Unii Europejskiej, a tylko 60% deklaruje stanowisko negatywne, jednakże poparcie dla procesu integracji nie towarzyszy wzrost wiedzy o problematyce europejskiej. Tylko co czwarty Polak wie, ilu członków liczy Unia, a co dziesiąty słyszał o stowarzyszeniu z nią Polski², co potwierdza tezę, iż stosunek Polaków do całokształtu procesów integracji ma charakter zdecydowanie intuicyjny i częstokroć emocjonalny, co jest efektem oddziaływania mediów, a głównie telewizji. Nie bezzasadne jest również przypuszczenie, że w potocznej opinii funkcjonuje daleko posunięta generalizacja pojęcia "Zachodu", który postrzegany bywa jako całość.

Unia Europejska, podobnie jak inne instytucje międzynarodowe, nie ma, w oczach przeciętnego Polaka, ściśle określonego charakteru. Nie można zatem stwierdzić, iż stosunkowo wysokie poparcie społeczne dla procesu integracji idzie w parze z pełną świadomością jego istoty i konsekwencji.

Stąd też rodzi się pilna potrzeba uwzględnienia tematyki integracyjnej w reformie systemu edukacji na różnych szczeblach i różnorodnych formach - jako jednego z elementów prowadzących do przygotowania społeczeństwa do świadomego uczestniczenia w procedurach demokratycznych, w procesie gospodarowania, w systemie otwartej gospodarki europejskiej, oraz do uświadomienia i poznania wspólnych korzeni kulturowych Europy i kulturowego wymiaru procesu integracji.

¹Według: Przegląd Badań Opinii Publicznej na temat procesu integracji, CBOS 1994, s.1-2, CBOS 1996, s. 14

²j.w. s.7-8.

I. Narodowe systemy edukacji a integracja europejska (obszary harmonizacji i współpracy)

Nie ma wątpliwości, że edukacja, poza swym fundamentalnym celem, jakim jest rozwój intelektualny jednostki, odgrywa istotną rolę jako czynnik stymulujący rozwój gospodarczy kraju.

Większość społeczeństw nie jest w pełni usatysfakcjonowana jakością swych systemów edukacji, co po części wynika z różnicy w potencjalnych okresach dostosowywania systemów do zmieniających się warunków ekonomicznych, politycznych, a także do dokonującej się rewolucji informacyjnej na świecie. Oczekuje się od edukacji rozwiązania problemów związanych z konkurencyjnością gospodarek, szybkiego reagowania na potrzeby rekwalfikacji zawodowej.

Jednakże edukacja nie może być widziana jako jedyne panaceum na niedomagania systemów społeczno-gospodarczych. Jej funkcję powinny być uzupełnione przez politykę przemysłową, politykę badań naukowych i innowacyjności, politykę społeczną itd. System edukacji, ewoluując wraz z rozwojem społeczeństw, winien się do potrzeb tych społeczeństw dostosowywać: inny typ i profil edukacji odpowiadał warunkom społeczeństw industrialnych, inny winien podjąć wyzwania epoki post-industrialnej.

Sprawy edukacji, w początkowym okresie istnienia Europejskiej Wspólnoty Gospodarczej pozostawione zostały w wyłącznej gestii krajów członkowskich. Dopiero w latach siedemdziesiątych, w związku z przygotowaniem do budowy rynku wewnętrznego, podjęto pewne działania związane z wymianą studentów, ustanowiono ogólne zasady wzajemnego uznawania dyplomów uniwersyteckich, pozostawiając jednocześnie w zakresie kompetencji narodowych większość kwestii podstawowych, określających konstytucyjne ramy narodowych systemów edukacji (takich jak np. kwestia wieku szkolnego, odpłatności i dostępności nauki szkolnej i uniwersyteckiej, uprawnienia zawodowe nauczycieli i ich status społeczny itd.). Jednocześnie systemy narodowe podlegały istotnym zmianom, związanym częstokroć z ograniczeniem interwencyjnej roli państwa. Okazało się, iż przy znacznych różnicach pomiędzy narodowymi systemami edukacji w okresie wyjściowym i przy zmiennej geometrii dynamiki reform systemowych, w chwili obecnej nie można mówić o zbliżeniu narodowych systemów edukacji.

Jednocześnie intensywność kontaktów gospodarczych we wspólnej przestrzeni ekonomicznej wymusza dostosowania zarówno w zakresie programów jak i rozwiązań instytucjonalnych. Tempo tych dostosowań jest bardzo zróżnicowane. Dla przykładu można podać kwestię poziomu znajomości języków obcych - osiągniętego w okresie obowiązkowej nauki szkolnej: w roku 1975, zarówno w Holandii jak i we Francji, dzieci 16-letnie znały słabo (biernie) jeden język obcy. W roku 1990 we Francji nie zanotowano większych zmian w tej dziedzinie, podczas gdy w Holandii dzieci 16-letnie znały dobrze (czynnie) jeden język obcy i dodatkowo (biernie)

drugi.³ Traktat z Maastricht odnosi się do edukacji w rozdziale 3, Art.126 i 127, precyzując dokładnie dziedziny podlegające szczególnej pieczy Unii:

"1. Wspólnota przyczynia się do podnoszenia poziomu edukacji zachęcając Państwa Członkowskie do współpracy i, jeśli to jest konieczne, wspierając i uzupełniając ich działalność, jednocześnie całkowicie respektując odpowiedzialność Państw Członkowskich za treści nauczania, organizację systemów edukacyjnych i ich różnorodność kulturową i językową.

2. Działalność Wspólnoty ma na celu:

- rozwój europejskiego wymiaru edukacji, zwłaszcza poprzez naukę i rozpowszechnianie języków Państw Członkowskich
- popieranie wymiany studentów i nauczycieli, zwłaszcza poprzez zachęcanie do wzajemnego uznawania dyplomów i okresów studiów
- wspieranie współpracy pomiędzy ośrodkami edukacyjnymi⁴
- rozwój wymiany informacji i doświadczeń w kwestiach wspólnych dla systemów edukacyjnych Państw Członkowskich
- popieranie rozwoju wymiany młodzieży i wymiany instruktorów społecznych i edukacyjnych
- popieranie rozwoju edukacji zaocznej (...)."

W kwestii szkolenia zawodowego działalność Wspólnoty ma na celu:

- ułatwianie przystosowywanie się do zmian w przemyśle, zwłaszcza poprzez szkolenie zawodowe i przekwalifikowanie podnoszenie poziomu szkolenia zawodowego początkowego i uzupełniającego
- ułatwianie dostępu do szkolenia zawodowego i popieranie mobilności instruktorów i uczniów, zwłaszcza młodzieży
- pobudzanie współpracy, w zakresie szkolenia, pomiędzy ośrodkami szkoleniowymi i przedsiębiorstwami
- rozwój wymiany informacji i doświadczeń w kwestiach wspólnych dla systemów szkoleniowych Państw Członkowskich.⁵

³ Eurobarometre, 1992/2, s. 57

⁴Treaty on European Union, European Commission, Brussels, Luxemburg 1994, Art.126, tłumaczenie własne

⁵ według jw. Art 127

Istotnym novum w podejściu Unii do kwestii edukacyjnych jest opublikowany w 1994 Raport Jacques'a Delors'a - "Wzrost, konkurencyjność, zatrudnienie"⁶ zawierający sugestie dla narodowych systemów edukacji oraz zakres wsparcia systemowego ze strony wspólnotowej.

Przede wszystkim podkreśla się w nim rolę kształcenia zawodowego jako aktywnego instrumentu polityki rynku pracy, mogącego w sposób aktywny i ciągle sprzyjać zmniejszaniu bezrobocia, zarówno w długim jak i krótkim okresie. Kładzie się nacisk na długoterminowe inwestycje w „kapitał ludzki” - jako działanie prowadzące do wzrostu konkurencyjności gospodarczej całego ugrupowania w gospodarce światowej. W tym względzie przypisuje się główną rolę narodowym systemom edukacji, które powinny ulec wyraźnej dyferencjacji (reformie systemów regularnego szkolenia powinny towarzyszyć inne formy permanentnego dokształcania, krótkookresowych szkoleń, szkoleń "w pastylkach", szkoleń na zamówienie, kształcenia na odległość itp.). Zaleca się również działania zmierzające do promocji zaangażowania sektora prywatnego do systemu edukacyjnego w celu ułatwienia przepływu informacji na temat koniecznych dostosowań programów. Specyficzne rozwiązania zaproponowane w Raporcie i przyjęte do realizacji przez kraje członkowskie mają polegać na:

1. ułatwieniu młodzieży startu do życia zawodowego poprzez maksymalnie pragmatyczną orientację programów nauczania
2. skróceniu okresu cyklu ogólnokształceniowego i rozwinięciu kształcenia zawodowego jako alternatywy dla studiów
3. położeniu nacisku na koordynacji działań podmiotów systemu edukacji z otoczeniem gospodarczym.

Zgodnie z tekstem Traktatu z Maastricht, Unia koncentruje się na stymulowaniu współpracy pomiędzy krajami członkowskimi i na wspieraniu strategii narodowych nakierowanych na poprawę jakości edukacji, ulepszaniu programów nauczania w celu ustanowienia wspólnej przestrzeni edukacyjnej na całym obszarze Unii, z jednakowymi szansami zawodowymi, niezależnie od miejsca pochodzenia.

II. Zaplecze kadrowe procesu integracji Polski z Unią Europejską

Stowarzyszenie Polski z Unią Europejską, rozumiane jako etap prowadzący do pełnego członkostwa w procesach integracyjnych Zachodniej Europy, wymaga dostosowań systemu edukacji i kształcenia w różnych płaszczyznach i horyzontach czasowych, oraz przygotowania kadr dla administracji.

⁶European Commission White Paper: Growth, Competitiveness, Employment Challenges and ways forward into the 21st century, Russels, Luxemburg 1994

Obecne szacunki potrzeb dotyczących jedynie fachowców potrzebnych do wykonywania obowiązków na różnych szczeblach administracji wspólnotowej w warunkach pełnego członkostwa Polski w Unii (w odniesieniu do ilości mieszkańców i potencjalnego uczestnictwa naszego kraju w organach wspólnotowych) ocenia się na 1300 osób. Do tego konieczne jest doliczenie około 1200 pracowników krajowej administracji centralnej oraz prawdopodobnie kilka tysięcy specjalistów realizujących programy wspólnotowe. Jeśli do tego dodać, iż w chwili przystąpienia do Unii, Polska wybierze w bezpośrednich wyborach około 60 posłów do Parlamentu Europejskiego, to jasno widać, iż koniecznością chwili staje się wzmocnienie aktywności edukacyjnej.

W chwili obecnej zaplecze kadrowe procesu integracji w ramach stowarzyszenia z Unią stanowią w dużej części absolwenci zagranicznych szkół oraz osoby, które odbyły różnego rodzaju staże za granicą. Rozpoczął się proces tworzenia regularnych form edukacji integracyjnej (dzienne studia europeistyczne w Poznaniu, roczne podyplomowe studia, z których najstarsze (już od pięciu lat) działa przy Uniwersytecie Łódzkim, a obecnie prowadzone są również w Warszawie i w Toruniu, co w efekcie daje liczbę około 60 absolwentów rocznie, oraz filie zagranicznych uczelni (College of Europe w Natolinie pod Warszawą). Jednakże, mimo iż te formy kształcenia stanowią istotny, jakościowy "krok" w kierunku "europeizacji" systemu nauczania, to jako zjawisko ilościowe nie odgrywają one dostatecznej roli, mając tak ograniczony liczbowo zasięg. Istotną barierą w rozwijaniu tej formy nauczania stanowi kwestia ustawowa, powodująca pełną odpłatność tych studiów.

Barierą wynikającą z ogólnie trudnej sytuacji w zakresie odtwarzania kadry nauczycieli w polskim systemie edukacji jest odpływ wykwalifikowanych pracowników do sektora prywatnego. Liczba nauczycieli akademickich wykładających problematykę integracyjną jest nadal niezwykle mała (mniej niż 100 osób), chociaż dzięki wprowadzeniu Akcji Jean Monnet do Polski uruchomiono około 40 nowych wykładów z zakresu integracji na studiach wyższych. Warunkiem pokonania tej bariery jest z pewnością stworzenie zachęt materialnych skłaniających najlepszych absolwentów do podejmowania pracy w szkołach i na uczelniach.

III. Kierunki adaptacji systemu edukacji do potrzeb gospodarki otwartej ramach grupowania integracyjnego

Problem kształcenia w zakresie integracji europejskiej należy zatem postrzegać na wielu płaszczyznach i w wielu kręgach oddziaływania, zróżnicowanych pod względem zakresu wiadomości, stopnia ich szczegółowości, praktycznych i bieżących potrzeb, a także form przekazywania wiedzy. Najogólniej rzecz ujmując, należałoby uwzględnić w kierunkach reformy systemu edukacji trzy grupy oddziaływania:

Pierwsza - najliczniejsza, to ogół społeczeństwa a szczególnie młodzieży, która powinna zostać wyposażona w elementy wiedzy obywatelskiej, w ramach której znalazłaby się informacja o istocie procesu integracji, jej instrumentach, a w szczególności określenie związku pomiędzy decyzjami na szczeblu narodowym i ponadnarodowym, tak aby podniósł się przeciętny poziom obywatelskich umiejętności uczestniczenia w życiu społecznym.

Druga - najmniej liczna i dostosowana do rzeczywistych potrzeb Polski, to grupa ekspercka, która winna rekrutować się w drodze stałego dokształcania osób najbardziej zaawansowanych w wiedzy o integracji europejskiej, pracowników już aktywnych zawodowo.

Trzecia - pośrednia, to grupa ludzi nie stykających się w praktyce zawodowej z instytucjami integracyjnymi ale potencjalnie uwikłana w realizację procesu integracyjnego, na przykład inżynierowie, którzy powinni używać norm przyjętych w Europie, kierowcy ciężarówek, którzy mogą napotkać na określone przeszkody techniczne w związku z regulacjami wspólnotowymi itd.

Metody kształceniowe muszą być odpowiednio zróżnicowane z uwagi na różnorodność tych grup, mniej lub bardziej ograniczone ramy czasowe, metody stosowne według wieku itd.

Tym samym należałoby uwzględnić problematykę integracyjną na wszystkich szczeblach stałego i okazjonalnego nauczania, dostosowując zawartość programu do: możliwości percepcji i wieku ucznia czy słuchacza, specyfiki informacji (wiedza dla każdego, czy specjalistyczna?), formy oddziaływania (nauczanie, czy "learning by doing"). Najbardziej pilne wydaje się skoncentrowanie działań na:

1. upowszechnieniu wiadomości podstawowych koniecznych do świadomego realizowania obywatelskiego czynnego prawa wyborczego
2. uruchomieniu krótkookresowych form dokształcania specjalistów już pracujących na pograniczu problematyki integracyjnej a nie dysponujących specjalistyczną wiedzą z zakresu prawa europejskiego, instytucji i procesu decyzyjnego Unii, a także ekonomicznych instrumentów realizacji polityk wspólnotowych
3. włączeniu do zakresu programowego szkolenia ogólnego i zawodowego tematyki integracyjnej, z uwzględnieniem specyfiki potrzeb zawodowych danego profilu kształcenia
4. rozwinięciu sieci uzupełniających form szkolenia (studia podyplomowe, szkoły letnie, kursy doskonalące itp.).

IV. Instytucjonalne i finansowe formy wsparcia systemu edukacji w okresie stowarzyszenia i członkostwa Polski w Unii Europejskiej

Kwestie edukacji i kształcenia ujęte zostały w Artykule 76 *Układu Europejskiego*, który stanowi:

"1. Współpraca będzie przyczyniać się do podnoszenia poziomu ogólnego wykształcenia i kwalifikacji zawodowych w Polsce, z uwzględnieniem priorytetów Strony Polskiej.

2. Współpraca obejmuje następujące dziedziny:

- reformę nauczania i kształcenia
- szkolenie w miejscu pracy i szkolenie ustawiczne
- kursy przekwalifikujące i przystosowujące do rynku pracy
- szkolenie umiejętności zarządzania
- nauczanie języków Unii
- tłumaczenia
- dostarczanie wyposażenia do celów szkolenia
- popieranie nauczania w zakresie studiów dotyczących Europy w ramach odpowiednich instytucji.

3. Ustanowione zostaną instytucjonalne ramy i programy współpracy (...)

4. Współpraca będzie sprzyjać bezpośrednim kontaktom między uczelniami oraz między uczelniami i przedsiębiorstwami, przepływowi i wymianie nauczycieli, studentów, kuratorów, zapewnieniu praktyk zawodowych i szkolenia za granicą, będzie pomagać w tworzeniu programów nauczania, opracowywaniu materiałów do nauczania i w wyposażeniu uczelni. Współpraca ma również na celu wzajemne uznanie okresów studiów i dyplomów.

W celu popierania integracji na poziomie uczelni i instytutów naukowych Polski z uczelniami i instytucjami Wspólnot (...) Wspólnoty podejmą odpowiednie działania w celu ułatwienia Polsce współpracy z odpowiednimi instytucjami europejskimi(...)"⁷

Można spodziewać się stopniowego otwierania możliwości uczestnictwa Polski w programach wspólnotowych w zakresie edukacji i kształcenia. Sprawdzonym już modelem jest program TEMPUS, którego głównym celem było umożliwienie bezpośredniej współpracy pomiędzy uczelniami z krajów Środkowej i Wschodniej Europy z odpowiednimi uczelniami z krajów członkowskich. Efektem pierwszej transzy tego programu była wymiana 30 000 studentów, 1800 nauczycieli akademickich oraz istotne wsparcie

⁷Tekst według: Komentarz do Układu Europejskiego, Warszawa 1994, s. 218

materiałne uczelni w postaci zakupów sprzętu⁸. Modyfikacja programu w jego drugiej generacji ma doprowadzić do płynnego przejścia do włączenia Polski do sieci wspólnotowego programu ERASMUS.

Od ubiegłego roku funkcjonuje już Projekt w ramach Programu TEMPUS, którego zadaniem jest opracowanie wzorcowych programów kształcenia w dziedzinie wiedzy europejskiej w zakresie ekonomii, prawa i kultury. Projekt ten koordynowany jest przez Instytut Europejski w Łodzi i ma służyć wszystkim uczelniom wprowadzającym zajęcia z dziedziny europeistyki.

ERASMUS (funkcjonujący od 1987 roku) zrealizował do końca 1994 roku 2200 programów współpracy między uniwersytetami, angażując 1300 instytucji i wypełniając w sumie 14 000 programów partnerskich, co umożliwiło:

- mobilność 200 000 studentów i 15 000 nauczycieli
- wdrożenie 700 intensywnych programów szkoleń i opracowanie 800 wspólnych programów kształcenia (curricula).
- uzgodnienie zharmonizowanych systemów zaliczeń (European Community Course Credit System) i przyjęcie ich przez 145 szkół wyższych
- mobilność pracowników administracji odpowiedzialnych za współpracę międzynarodową (2000 staży krótko- i długoterminowych).

W ramach programu LINGUA, którego otwarcie dla Polski najprawdopodobniej nastąpi w ciągu dwóch najbliższych lat, a który zorientowany jest w szczególności na kwestie nauczania młodzieży języków obcych, zrealizowano (do końca 1994 roku) 70 programów europejskich, angażując 280 uczestniczących w nich partnerów i umożliwiając przeszkolenie 20 000 nauczycieli, oraz wymianę 89 000 młodzieży w ramach wspólnych projektów.

Dwa nowo uruchomione programy: YOUTH FOR EUROPE i LEONARDO DA VINCI już przewidują możliwość wymiany z krajami kandydatami na członków Unii Europejskiej. Celem pierwszego⁹ z nich jest promowanie uczenia się tradycji kulturowych i poszanowania ich przez młodych ludzi - poprzez wymianę młodzieżową, szkolenia, publikacje itp. Drugi z programów jest skoncentrowany na kształceniu zawodowym i ma służyć przyspieszaniu wymiany doświadczeń i sprzyjać kształtowaniu większej elastyczności zawodowej młodzieży. Dotychczasowe doświadczenia wykazały, iż dzięki programom promocji wymiany, udaje się uzyskać efekty katalityczne i synergiczne dzięki tworzeniu sieci transnarodowych, w ramach których

⁸Dane z niepublikowanego materiału MEN: Wstępna analiza wykorzystania programu TEMPUS, maszynopis. Warszawa 1994, s.11

⁹Podaje według: Council Decision of 6.12.1994

rozprzestrzeniają się pozytywne praktyki, dobre programy, a także następuje bezpośredni kontakt pomiędzy studentami, nauczycielami, za pośrednictwem którego współpraca jest kontynuowana nawet po zakończeniu programu. Tym samym można potwierdzić słuszność założenia wspólnotowego, iż poprzez wymianę jest możliwe stopniowe osiągnięcie kohezji programów, a tym samym do zbliżanie szans zawodowych młodzieży - niezależnie od miejsca pochodzenia.

Włączenie się Polski do procesu integracji, obecnie w formie stowarzyszenia, a docelowo - w formie członkostwa, nie oznacza konieczności przyjęcia gotowych modeli edukacyjnych, ani w zakresie rozwiązań systemowych, ani programowych. Wykorzystanie potencjalnych możliwości oferowanych przez Unię, zależy przede wszystkim od umiejętności współpracy. Warunkiem koniecznym dla pełnego wykorzystania tych możliwości jest takie ukierunkowanie systemu nauczania, aby takowe umiejętności rozwijał. Nie można współpracować z młodzieżą, czy nauczycielami z krajów Unii, bez znajomości języka, bez umiejętności opisanie swoich zamierzeń w formie programu, bez umiejętności jasnego formułowania celów i bez znajomości prawidłowości rządzących procesem integracji w jej określonych ramach prawnych i instytucjonalnych.

I jeszcze jedno - szkolnictwo polskie (chodzi tu o szkolnictwo wyższe) o tyle skorzysta z otwieranych dla Polski międzynarodowych programów, o ile się zreformuje. Mam na myśli to, co dokonało się już w ramach Unii: wprowadzenie dwustopniowego systemu kształcenia na uczelniach oraz kredytowego systemu zaliczania. W przeciwnym wypadku, wymiana studentów i pracowników, czy dostosowywanie programów nauczania, będą napotykać na trudności. W konsekwencji, nasze włączenie się do systemu edukacyjnego Unii "stanie pod znakiem zapytania".

V. Krajowy potencjał realizacji zadań wynikających z wyzwania integracyjnego

Najbardziej dynamicznie rozwijającą się formą kształcenia w dziedzinie problematyki europejskiej są Podyplomowe Studia Europejskie prowadzone na wyższych uczelniach. Jest to również najbardziej efektywna forma kształcenia, ponieważ adresowana jest do osób, które posiadają już jakieś przygotowanie zawodowe, na którego bazie uzupełniają swoją wiedzę pod kątem wykonywanej aktualnie, lub przewidywanej, pracy. Ta forma kształcenia powinna być propagowana i wspierana przede wszystkim, chociaż oczywiście nie można zaniedbywać, dla dobra sprawy, wszelkich innych form kształcenia, na przykład w ramach programów studiów licencjackich, magisterskich, czy też na wszelkiego rodzaju kursach organizowanych w celu podniesienia kwalifikacji nauczycieli i pracowników administracji publicznej.

Jak już nadmieniliśmy powyżej, główną przeszkodą dla rozwoju, zyskujących coraz większą popularność, Podyplomowych Studiów Europejskich jest

konieczność uiszczania za nie opłat przez studentów. Sprawa ta wymaga generalnego rozwiązania ze strony Ministerstwa Edukacji Narodowej.

Jako dodatkowy argument na rzecz zniesienia takich opłat należy przytoczyć fakt, że wokół studiów podyplomowych, prowadzonych przez uniwersyteckie Ośrodki Studiów Europejskich, skupiają się wysoko wykwalifikowani nauczyciele akademicy, stanowiąc kadrowe zaplecze dla szerszych, potencjalnych przedsięwzięć edukacyjnych w zakresie problematyki europejskiej.

Ośrodek Badań Europejskich Uniwersytetu Łódzkiego, wraz z Instytutem Europejskim w Łodzi, przygotowują, w ramach programu TEMPUS, treści programowe dla kształcenia na różnych poziomach w zakresie ekonomii, prawa i cywilizacji europejskiej. Jesteśmy gotowi służyć radą, materiałami i ekspertyzami, uczelniom, które problematykę europejską zamierzają wprowadzić do swych programów nauczania.

Przy Ośrodkach Badań i Studiów Europejskich funkcjonują Ośrodki Dokumentacji Europejskiej, które dysponują biuletynami, dokumentami i publikacjami wydawanymi przez Komisję Europejską i jej agendy. Załączamy listę tych Ośrodków wraz adresami i nazwiskami osób odpowiedzialnych za udzielanie informacji i udostępnianie zbiorów.

CO WARTO WIEDZIEĆ O PROGRAMIE LEONARDO DA VINCI?

CO TO JEST LEONARDO DA VINCI?

LEONARDO DA VINCI jest programem Unii Europejskiej utworzonym w celu doskonalenia jakości systemów kształcenia, doskonalenia i szkolenia zawodowego w Europie. Program został zatwierdzony decyzją Rady Ministrów Unii Europejskiej z dnia 6 grudnia 1994 r. ("Official Journal of the European Communities" (OJEC) L/340, 29 grudnia 1994 r.). Realizacja programu jest przewidziana na lata 1995-1999. Od 1997 roku, oprócz państw członkowskich Unii Europejskiej i Europejskiego Obszaru Ekonomicznego (Islandia, Lichtenstein i Norwegia), program zakłada również uczestnictwo krajów Europy Wschodniej i Środkowej oraz Cypru i Malty. Program jest finansowany przez Komisję Europejską z funduszy państw uczestniczących w programie. Ogólny budżet programu wynosi 620 milionów ECU.

DLACZEGO PROGRAM LEONARDO?

Program LEONARDO jest pierwszą od wejścia w życie Traktatu z Maastricht (art. 127) demonstracją woli Wspólnot Europejskich prowadzenia spójnej i globalnej polityki kształcenia i doskonalenia zawodowego. Stanowi kontynuację wcześniej podjętych działań Wspólnot w ramach m.in. takich programów jak: PETRA (kształcenie początkowe), FORCE (kształcenie ustawiczne), COMETT (współpraca wyższych uczelni z przedsiębiorstwami), EUROTECNET (promocja kwalifikacji związanych z innowacjami technologicznymi) oraz sieci IRIS. Oznacza to racjonalizację przedsięwzięć Unii w dziedzinie kształcenia i szkolenia zawodowego, mająca sprzyjać wykorzystaniu doświadczeń nabytych w ramach wcześniejszych inicjatyw.

STRUKTURA PROGRAMU

Program obejmuje szeroki zakres przedsięwzięć podzielonych na trzy działy:

- I. Rozwój i doskonalenie krajowych systemów kształcenia i szkolenia zawodowego.
- II. Doskonalenie form przygotowania zawodowego, ze szczególnym uwzględnieniem szkolenia studentów i pracowników przedsiębiorstw oraz współpracy między uczelniami i przedsiębiorstwami.
- III. Rozwój umiejętności językowych, upowszechnianie wiedzy i innowacji w dziedzinie kształcenia i szkolenia zawodowego.

Każdy z działów zawiera trzy rodzaje form współpracy:

- * **Międzynarodowe projekty pilotażowe** - dotyczą działań podejmowanych w ramach międzynarodowej współpracy partnerskiej w następujących obszarach: opracowanie i praktyczna weryfikacja modułów z zakresu szkolenia zawodowego, ustawicznego oraz doradztwa zawodowego; uznawanie kwalifikacji uzyskiwanych w państwach Unii Europejskiej; przewidywanie potrzeb w dziedzinie przygotowania zawodowego, dostosowanie do tych potrzeb treści i metod i narzędzi szkoleniowych. Planowane są także projekty mające na celu upowszechnianie doświadczeń (multiplier effects projects) wcześniej realizowanych programów.
- * **Wymiana i staże** - to działania dotyczące mobilności ponadnarodowej mające na celu nadanie wymiaru europejskiego szkoleniu i kształceniu zawodowemu i ustawicznemu. Przeznaczone są dla: młodzieży szkolnej, absolwentów szkół zawodowych wchodzących na rynek pracy, absolwentów uczelni wyższych, młodych robotników, instruktorów, decydentów i organizatorów szkoleń.
- * **Badania i analizy** mają na celu rozwój wiedzy w dziedzinie kształcenia zawodowego. Podejmowane są w oparciu o plan działania Wspólnot, zwłaszcza w zakresie przewidywania potrzeb związanych z przygotowaniem zawodowym, przejrzystości kwalifikacji, nowego typu praktyk i szkolenia, jakości, inwestowania w przygotowanie zawodowe, stymulowania rozwoju zainteresowania kształceniem zawodowym, a także statystyk dotyczących wyposażenia instytucji zajmujących się kształceniem i szkoleniem zawodowym.

JAKIE SĄ CELE PROGRAMU?

1. Poprawa jakości i innowacyjności systemów kształcenia i szkolenia zawodowego;
2. Nadanie wymiaru europejskiego przygotowaniu i doradztwu zawodowemu;
3. Promowanie kształcenia ustawicznego jako tej formy kształcenia, która zapewni możliwość przystosowania umiejętności pracowników do potrzeb rynku pracy;
4. Stworzenie młodym ludziom możliwości przygotowania zawodowego po zakończeniu edukacji obowiązkowej zdobycia zawodowych kwalifikacji uznawanych w państwach członkowskich, w których zostały zdobyte;
5. Wprowadzanie specyficznych form szkolenia zawodowego dla dorosłych bez odpowiednich kwalifikacji zawodowych, a w szczególności nie posiadających odpowiedniego wykształcenia;
6. Podniesienie statusu i atrakcyjności kształcenia zawodowego oraz promowanie równości dyplomów akademickich i wyższych szkół zawodowych;
7. Promowanie szkolenia zawodowego młodzieży oraz przygotowanie młodych ludzi do życia zawodowego, z uwzględnieniem zmian technologicznych i warunków społecznych;
8. Wprowadzenie specyficznych form kształcenia zawodowego dla młodych ludzi o mniejszych szansach na rynku pracy oraz nie posiadających odpowiedniego przeszkolenia, szczególnie tych, którzy opuszczają system edukacji bez odpowiedniego przygotowania;
9. Promowanie równości szans w dostępie do kształcenia zawodowego i ustawicznego osób, które mają mniejsze możliwości na rynku pracy ze względu na czynniki: społeczno- ekonomiczne, geograficzne, etniczne lub są niepełnosprawne fizycznie albo upośledzone umysłowo;
10. Wsparcie strategii kształcenia i szkolenia zawodowego koncentrującej się na zapewnieniu wszystkim pracownikom równego dostępu do edukacji ustawicznej;
11. Promowanie równości szans w dostępie do kształcenia zawodowego kobiet i mężczyzn oraz w nim aktywnego uczestnictwa, zwłaszcza przez tworzenie dla nich równych możliwości zatrudnienia i zachęcanie do pracy po okresie przerwy;
12. Promowanie równości szans w dostępie do kształcenia i szkolenia zawodowego dla migrantów, ich rodzin i osób niepełnosprawnych;
13. Promowanie współpracy w zakresie badań dotyczących potrzeb szkoleniowych, nabywania kwalifikacji poszukiwanych na rynku pracy oraz tworzenia systemu przejrzystości kwalifikacji, jak również rozumienia kluczowych umiejętności z punktu widzenia rozwoju technologicznego i funkcjonowania rynku wewnętrznego, z uwzględnieniem swobodnego przepływu towarów, usług, osób i kapitału, konkurencyjności przedsiębiorstw i wymagań rynku pracy;
14. Promowanie kształcenia i szkolenia zawodowego w kontekście wyników badań nad nowoczesnymi technologiami, szczególnie poprzez współpracę pomiędzy uczelniami i przedsiębiorstwami w zakresie kształcenia i szkolenia w dziedzinie nowych technologii, ich zastosowania oraz transferu;
15. Stopniowe tworzenie otwartego europejskiego obszaru kształcenia i szkolenia zawodowego oraz zawodowych kwalifikacji, w szczególności przez wymianę informacji oraz doświadczeń dotyczących ograniczeń w zakresie wolnego rynku instytucji kształcenia i szkolenia zawodowego;
16. Promowanie rozwoju umiejętności językowych w obszarze kształcenia zawodowego;
17. Promowanie rozwoju kompetentnego systemu doradztwa zawodowego, dostępnego każdemu przez cały okres aktywności zawodowej;
18. Wspieranie rozwoju metod samokształcenia w miejscu pracy oraz kształcenia otwartego i kształcenia na odległość, w szczególności w celu ułatwienia dostępu do kształcenia ustawicznego;
19. Wspieranie rozwoju i integracji umiejętności w kształceniu i szkoleniu zawodowym w celu promocji elastycznych kwalifikacji zawodowych i indywidualnych umiejętności, umożliwiających mobilność zawodową i dopasowanych do wymagań zakładów pracy.

JAKIE SĄ PROCEDURY SELEKCJI?

Program LEONARDO jest realizowany przez Komisję w konsultacji z państwami członkowskimi Unii. Komisja jest wspierana przez Komitet ds. programu, który opiniuje kierunki działań, czuwa nad organizacją selekcji projektów, monitorowaniem, ewaluacją, upowszechnianiem i transferem wyników. Komitet ten opiniuje także priorytety Unii dla programu.

Decyzja Rady wprowadzone są dwa rodzaje procedur składania projektów, dla ubiegających się o pomoc finansową ze strony Wspólnot.

* Dla projektów działu I, działu III.1 oraz działu III.3.a i odpowiadających im form realizacji procedura jest następująca:

W ramach konkursu projektów, organizowanego na odpowiedzialność każdego z państw członkowskich Unii, propozycje międzynarodowych projektów pilotażowych są przysyłane przez koordynatorów projektu do Krajowych Biur Programu LEONARDO DA VINCI (na terenie danego państwa). Państwa członkowskie Unii przysyłają listę wstępnie wyselekcjonowanych projektów do Komisji. Sporządzają też raport, który przedstawia sposób, w jaki wyselekcjonowane projekty będą wspierać i doskonalić systemy kształcenia zawodowego w państwach członkowskich Unii. Na podstawie wstępnie wyselekcjonowanych list, sporządzonych przez państwa członkowskie Unii i dołączonych raportów, Komisja we współpracy z państwami członkowskimi Unii tworzy listę projektów, która jest przedkładana Komitetowi ds. Programu do zaopiniowania przed ostateczną decyzją Komisji.

* Dla projektów działu II oraz odpowiednich dla nich form realizacji, procedura jest następująca:

W ramach konkursu projektów, za którego organizację ponosi odpowiedzialność Komisja, propozycje międzynarodowych projektów pilotażowych przysyłane są przez koordynatorów projektów do Komisji oraz do przedstawicielstw krajowych, a także do Krajowych Biur Programu partnerów uczestniczących w danym projekcie. W przypadku projektów spełniających kryteria formalne, państwa członkowskie Unii przysyłają do Komisji raport oceniający sposób, w jaki projekty te będą wspierać i doskonalić formy szkolenia zawodowego, biorąc pod uwagę przedsiębiorstwa i ich pracowników. Na tej podstawie Komisja, przy pomocy grupy ekspertów desygnowanych przez państwa członkowskie Unii i zatwierdzonych przez Radę, dokonuje przeglądu projektów i formuluje listę wstępną. Każde z zainteresowanych państw przysyła Komisji własną opinię na temat tej listy. W porozumieniu z krajami uczestniczącymi, Komisja ustala ostateczną listę, którą przedkłada Radzie do zaopiniowania przed ostateczną decyzją.

* Projekty z działu III.2 a podlegają procedurom stosowanym dla działu I, III.1 i III.3.a. z wyjątkiem przypadków, w których Komisja programowa zdecydowała o zastosowaniu procedury właściwej dla działu II. Dział III.3.b. jest realizowany przez CEDEFOP.

GDZIE MOŻNA UZYSKAĆ SZCZEGÓLOWE INFORMACJE?

Dokładne informacje na temat programu, oraz dokumenty dotyczące programu (np. formularze aplikacyjne, Vademecum) można otrzymać w Krajowym Biurze Programu LEONARDO DA VINCI, które powstało w ramach Biura Koordynacji Kształcenia Kadr Fundacji Fundusz Współpracy w 1996 r. Krajowe biuro programu realizuje przedsięwzięcia związane z przygotowaniem Polski do pełnego uczestnictwa w programie LEONARDO DA VINCI, m.in. przeprowadza akcję informacyjną wśród potencjalnych polskich uczestników programu, a od 1997 r. będzie koordynowało działania związane z realizacją programu.

Istnieje możliwość poszukiwania partnerów poprzez fińską bazę danych dostępną w Internecie -PARTNER SEARCH DATABASE - <http://www.leonardocentre.fi/>

KTO MOŻE BYĆ UCZESTNIKIEM PROGRAMU?

Uczestnikami programu mogą być:

- 1/ placówki oświatowe zajmujące się przygotowaniem zawodowym: wyższe uczelnie, kolegia, średnie i policealne szkoły zawodowe, kuratoria itp.;
- 2/ przedsiębiorstwa sektora publicznego i prywatnego (szczególnie zachęca się do udziału małe i średnie firmy);
- 3/ partnerzy społeczni, stowarzyszenia, fundacje, itp.;
- 4/ instytuty i ośrodki badawcze;
- 5/ osoby prywatne (mogą uczestniczyć w programie w ramach projektów zgłaszanych przez podmioty prawne).

JAKIEGO WSPARCIA FINANSOWEGO MOŻNA OCZEKIWAĆ?

Przedstawione poniżej zestawienie zawiera maksymalne sumy pomocy finansowej ze strony Wspólnot, określonej na podstawie decyzji Rady dla różnego rodzaju projektów. Należy podkreślić, że sumy przyznawane przez Komisję będą przeważnie niższe od sum maksymalnych wymienionych w tabeli. Trzeba również pamiętać, że w większości przypadków finansowe wsparcie ze strony Unii zatwierdzonych projektów oznacza dofinansowanie realizacji tych projektów i nie pokrywa całości ich kosztów.

MAKSYMALNA DOTACJA FINASOWA

Projekty międzynarodowe

100.000 ECU rocznie

75% wydatków na:

- krajowe projekty pilotażowe (Działy I.1.1, II.1.1, III.1.(a)), maksymalnie 3 lata
- upowszechnianie wyników (Dział III.3.(a)), maksymalnie 2 lata

Międzynarodowa wymiana i staże

Do 5.000 ECU na osobę/wymiana lub staż (Działy I.1.2, II.1.2, III.1.b) w przypadku maksymalnego czasu trwania:

- 9 miesięcy dla młodych ludzi objętych szkoleniem początkowym (pewne staże mogą być krótsze, od 3 do 12 tygodni);
- 12 miesięcy dla młodych pracowników i studentów wyższych uczelni oraz młodych absolwentów wyższych uczelni (minimalny czas trwania 3 miesiące);
- 12 tygodni wymiany pomiędzy przedsiębiorstwami i wyższymi uczelniami i/lub instytucjami szkoleniowymi (najkrótszy czas trwania 2 tygodnie);
- 8 tygodni na wymianie instruktorów, osób odpowiedzialnych za szkolenie, wymiana pomiędzy przedsiębiorstwami i instytucjami specjalizującymi się w szkoleniu językowym lub instytucjami szkoleniowymi (najkrótszy czas trwania 2 tygodnie)

Badania i analizy (Dział III.2.a)

Od 50% do 100% kosztów

PROGRAM LEONARDO DA VINCI

Struktura administracyjna programu LEONARDO:

Poziom Wspólnoty Europejskiej

Komisja Europejska

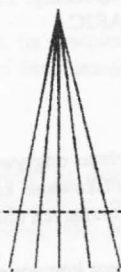
DG XXII

Edukacja, Szkolenia i Młodzież
Dyrektorat B
Kształcenie Zawodowe

Biuro Pomocy Technicznej (BAT)
(pomoc techniczna dla Komisji)

Komitet LEONARDO

(reprezentacja krajów uczestniczących
oraz partnerów społecznych,
po 2 reprezentantów / kraj)

Poziom Krajowy

Kraje uczestniczące
(ministerstwa edukacji,
pracy, itp.)

Krajowe Rady Programu

**Krajowe Biura Programu
(NCU)**

Biuro Koordynacji Kształcenia Kadr, Fundusz Współpracy
ul. Koszykowa 79, 02-008 Warszawa, e-mail bkkk@cofund.org.pl
Tel. (0-22) 622 48 40, 622 48 42, 622 48 44, Fax (0-22) 625 28 05

Wstęp

Ogólnym celem programu SOCRATES jest pomoc w polepszeniu jakości oraz adekwatności kształcenia dzieci, młodzieży oraz dorosłych poprzez rozszerzenie zakresu europejskiej współpracy oraz zwiększony dostęp do szerokiego spektrum możliwości kształcenia w ramach Unii Europejskiej.

Program ma dostarczyć osobom kształcącym się, niezależnie od wieku oraz pochodzenia społecznego, dodatkowy Europejski wymiar studiowanych przez nich przedmiotów, powiększyć krąg ich osobistych doświadczeń odnośnie innych krajów Europy, rozwinąć poczucie jedności z Europą oraz wspomóc umiejętność przystosowywania się do nowych warunków społecznych i ekonomicznych.

Program SOCRATES jest nowym programem Komisji WE w dziedzinie edukacji przyjętym do realizacji na lata 1997-1999. Program SOCRATES obejmuje następujące komponenty: ERASMUS, COMENIUS, LINGUA, ODL, EURYDICE, ARION oraz NARIC.

ERASMUS

Szkolnictwo wyższe odgrywa bardzo ważną rolę. Uniwersytety nie tylko kształcą wysoko wykwalifikowane kadry, ale w ich laboratoriach powstaje szereg odkryć naukowych zmieniających oblicze współczesnego świata.

Głównym zadaniem komponentu ERASMUS jest koordynacja współpracy pomiędzy uczelniami Unii Europejskiej. Promowanie europejskiego wymiaru na gruncie szkolnictwa wyższego w ramach komponentu ERASMUS będzie odbywać się poprzez:

- wymianę nauczycieli akademickich,
- wymianę studentów,
- stypendia dla studentów (studia w innym kraju Unii trwające od trzech miesięcy do całego akademickiego roku),
- wprowadzenie systemu zaliczania okresu studiów odbytych w innym kraju,
- wspólne opacowywanie programów nauczania oraz wprowadzanie do nich elementów/kursów dotyczących zagadnienia integracji europejskiej,
- europejskie sieci współpracy międzyuczelnianej, w ramach których uczelnie będą prowadzić wspólnie ocenę programów nauczania, wspólnie opracowywać programy nauczania oraz prowadzić działalność informacyjną w obrębie sieci.

COMENIUS

Comenius jest komponentem, którego innowacja polega na współpracy na rzecz integracji europejskiej już na poziomie przedszkolnym, szkół podstawowych oraz szkół średnich wszystkich typów. Wyrastając bezpośrednio z Traktatu Maastricht promuje hasło "Europy w szkole".

W ramach komponentu COMENIUS proponuje się zawieranie partnerskich porozumień przez przedszkola i szkoły z różnych krajów w celu realizacji przedsięwzięć edukacyjnych z dziedziny nauki języków obcych, dziedzictwa kulturowego, zagadnień ochrony środowiska, itp.

Środki przeznaczone na komponent COMENIUS będą wspomagały:

- wizyty przygotowawcze, których zadaniem będzie rozpoczęcie projektów wspólnych działań pomiędzy placówkami,
- wspólne opracowywanie materiałów dydaktycznych oraz innowacyjnych metod nauczania,
- wymiany nauczycieli w celu umożliwienia im podniesienia własnych kwalifikacji oraz zapoznania się z metodami kształcenia w partnerskich szkołach,
- wymiany uczniów.

Komponent COMENIUS ponadto zwraca szczególną uwagę na działania promujące kształcenie dzieci Romów, migrantów na podłożu ekonomicznym oraz innych osób przemieszczających się w ramach swobodnego przepływu siły roboczej w Unii Europejskiej.

LINGUA

Zadaniem komponentu LINGUA jest promowanie nauczania języków obcych. Podnoszenie poziomu przekazywania wiedzy z zakresu języków obcych jest niewątpliwie jednym z podstawowych wyzwań w ramach integracji europejskiej.

Europejskie Programy Współpracy ECP (*ang.* European Cooperation Programmes) z zakresu szkolenia nauczycieli językowych przewidują działania dotyczące:

- wspólnego rozwoju metod i zakresu nauczania językowego,
- przygotowania w oparciu o współpracę pomocy dydaktycznych i materiałów pomocniczych,
- kształcenie nauczycieli języków poza krajem pochodzenia.

ODL

ODL (*ang.* Open and Distance Learning) jest komponentem poświęconym zastosowaniu nowych środków (technicznych i/lub nie technicznych) umożliwiających uelastycznienie procesu nauczania pod kątem miejsca nauczania, jego czasu oraz zakresu, wyboru oraz dostępu do różnych kwalifikacji i technicznych środków nauczania, oraz/lub polepszenia dostępu do systemów nauczania na odległość.

Dzięki temu możliwości kształcenia się stają się dostępne dla ludzi, którzy z powodu sytuacji społeczno-zawodowej, ekonomicznej i geograficznej lub z powodu innego upośledzenia, nie mieli do tej pory dostępu do systemu edukacji.

Realizacja komponentu ODL w ramach programu SOCRATES ma na celu:

- wspomaganie współpracy pomiędzy organizacjami oraz instytucjami zajmującymi się nauczaniem na odległość w oparciu o wymianę wiedzy i doświadczenia,
- pomoc w polepszaniu umiejętności nauczycieli, wykładowców i menedżerów w zakresie techniki nauczania na odległość,
- polepszanie jakości narzędzi nauczania na odległość,
- zachęcanie do uznawania stopni akademickich/kwalifikacji uzyskanych w ramach programów nauczania na odległość.

EURYDICE

EURYDICE (*ang.* European Information Network in the field of Education) to sieć informacyjna, założona przez władze krajów w niej uczestniczących i koordynowana przez Europejski Komponent w Brukseli, której zadaniem jest przygotowywanie i udostępnianie informacji nt. systemów edukacji, ich reform oraz nowych rozwiązań w ich zakresie.

Pierwszym i zarazem głównym celem istnienia sieci jest zaspokajanie potrzeb organów władzy zajmujących się tworzeniem systemu edukacji w krajach uczestniczących.

ARION

ARION jest narzędziem pomocy finansowej dla organizacji multilateralnych wyjazdów dla osób odpowiedzialnych za kierowanie, ocenę oraz organizację szkolnictwa i edukacji, włączając w to przedstawicieli ministerstwa, województw oraz organów niższych szczebli. Z zasady wyjazdy trwają jeden tydzień i mają na celu umożliwienie ich uczestnikom wymianę doświadczeń, wiedzy i informacji w dziedzinach wspólnego zainteresowania krajów uczestniczących.

Każdego roku zakres tematyczny wyjazdów jest powiązany z specyficznymi problemami określonymi przez ministerstwa edukacji krajów uczestniczących oraz Komisję Europejską zgrupowanymi w pięć podstawowych zakresów:

- systemy i wartości nauczania,
- uczestnicy procesu nauczania: uczniowie, nauczyciele oraz rodzice,
- nauczanie: program i narzędzia,
- szkoła i jej środowisko,
- inne aspekty.

W celu osiągnięcia maksymalnych korzyści płynących z wizyt oraz nabytego doświadczenia, przewiduje się organizowanie okresowych spotkań podsumowujących dla uczestników oraz przedstawicieli organizacji zewnętrznych, które mogą być zainteresowane tematem spotkań.

NARIC

Wykorzystanie pełnych możliwości otwartego europejskiego obszaru edukacji wymaga utworzenia efektywnej, elastycznej oraz łatwo dostępnej sieci narodowych ośrodków informacji pozwalającej na rozpoznanie wykształcenia. Temu celowi ma właśnie służyć NARIC (*ang.* Network of National Academic Recognition Information Centres).

Unia będzie w dalszym ciągu wspierać rozwój sieci narodowych ośrodków informacji odpowiedzialnych za dostarczanie informacji dla instytucji oraz obywateli nt. systemów wyższego wykształcenia oraz stopni akademickich bądź kwalifikacji w celu umożliwienia ich identyfikacji w innych krajach uczestniczących (dla celów naukowych i w wielu przypadkach zawodowych).